

رابطه ویژگی های شرکت و ویژگی های موسسه حسابرسی با سطح کلی افشاء

محمد علی عطایی شریف
کارشناس ارشد دانشگاه علامه

نام نویسنده مسئول:
محمد علی عطایی شریف

چکیده

این تحقیق به بررسی رابطه ویژگی های شرکت و ویژگی های موسسه حسابرسی با سطح کلی افشاء می پردازد. برای انجام این تحقیق نمونه ای از ۹۳ شرکت از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب گردید.

در این پژوهش، بررسی رابطه ویژگی های شرکت و ویژگی های موسسه حسابرسی با سطح کلی افشاء برای دوره ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۴ صورت گرفت که در مجموع ۵۵۸ مشاهده برای تحقیق موجود می باشد. روش آماری مورد استفاده در این تحقیق روش رگرسیون چند متغیره است. نتایج حاصل از فرضیات تحقیق نشان دهنده این مطلب می باشد که بین ویژگی های شرکت و ویژگی های موسسه حسابرسی با سطح کلی افشاء رابطه معناداری به صورت مستقیم وجود دارد

واژگان کلیدی: ویژگی های شرکت، ویژگی های موسسه حسابرسی، سطح کلی افشاء.

مقدمه

- در دهه های اخیر، کفایت افشاء و شفافیت گزارشگری تأثیرات مهمی بر استراتژیهای سرمایه گذاران داشته است و مدیریت سرمایه در گردش از اهمیت زیادی برخوردار بوده است. امروزه توسعه اقتصادی بر پایه دسترسی به منابع مالی برای سرمایه گذاری استوار می باشد. این در حالیست که تصمیم سرمایه گذاران در خصوص سرمایه گذاری به نوبه خود به وجود یک سیستم اطلاعاتی مناسب بستگی دارد. گزارشهای مالی سالانه از مهم ترین محصول سیستم های اطلاعاتی حسابداری است که برای گروههای مختلفی از استفاده کنندگان خارجی اطلاعات مالی در چارچوب مشخصی ارائه می گردد. گزارشگری مالی، تخصیص منابع سرمایه در یک شرکت تجاری و قابلیت سود دهی آن را افشاء می نماید، بنابراین افشای کامل اطلاعات مالی برای استفاده کنندگان از صورتهای مالی، امری ضروری بشمار می رود، ضمن آنکه عدم افشای کامل اطلاعات در گزارشهای مالی گمراهی استفاده کنندگان را در پی خواهد داشت. (بلال عمر و جان سیمون^۱، ۲۰۱۶، ۴۱)

- گزارش های مالی محصول نهایی سازوکار حسابداری است و به علت اهمیتی که برای استفاده کنندگان به خصوص صاحبان سهام دارد روندی رو به رشد داشته و همواره مورد توجه انجمن های مختلف حسابداری قرار می گیرد. قبل از تشکیل کمیسیون بورس و اوراق بهادار اغلب موسسه ها و واحدهای تجاری به صورت داوطلبانه گزارش های مالی خود را تهیه و منتشر می کردند. علت این افشای ارادی را می توان جلب اعتماد عمومی، معرفی موسسه به عموم و سرمایه گذاران و در نهایت جلب سرمایه و سرمایه گذاران دانست. اما پس از بحران ۱۹۲۹ و پس از تاسیس کمیسیون بورس و اوراق بهادار در سال ۱۹۳۳ گزارشگری مالی به صورت یک الزام قانونی برای موسسات درآمد. در رابطه با الزام های گزارشگری مالی این نکته نیز حائز اهمیت است که علاوه بر الزام های کمیسیون بورس و اوراق بهادار الزام های دیگری نیز برای گزارشگری مالی وجود دارد که به الزام های بازار معروفند و عبارتند از الزام های بازار سرمایه و الزام های بازار کار. پس از انقلاب صنعتی در اروپا، رفته رفته اندیشه جدایی مالکیت از مدیریت (تئوری نمایندگی) مطرح شد و در نتیجه مالکان همواره نگران اندوخته های خود و مدیران نیز در اندیشه رفع نگرانی صاحبان بنگاه های اقتصادی بودند و برای اینکه مالکان را به طور پیوسته در جریان امور این بنگاه ها قرار دهند به ارائه گزارش های مالی می پرداختند.

- موضوع افشای شرکت ها به تازگی به صورت گسترده مورد مطالعه قرار گرفته است. بسیاری از این مطالعات به این نتیجه رسیدند که افشا در حسابداری یک فرایند ارتباطی بین شرکتهای و انتشار نتایج به جامعه می باشد. و رایج ترین نوع افشا: گزارشگری مالی، به ویژه گزارش سالانه است. در حالی که مطالعات متعددی عوامل موثر بر شیوه افشا در کشورهای توسعه یافته را بررسی کرده اند ولی در مورد کشورهای در حال توسعه، موضوع افشا کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. بسیاری از مطالعات به بررسی تأثیر افشا، افشای محیط زیست، ویژگی های افشاء و رابطه بین افشا و بسیاری از قوانین و مقررات مالی از جمله نقدینگی، ریسک، قیمت سهام و هزینه سرمایه پرداخته اند. در نتیجه، مسائل افشا تبدیل شده به یک حوزه خوبی برای پژوهش گردیده است، که این موضوع ناشی شده از نیاز های مالی جامعه، و به طور خاص، استفاده کنندگان از صورت های مالی، قانون گذاران و سیاست گذاران می باشد. هلی و پالی پیو^۲ (۲۰۰۱) اعلام کرده اند " ما بر این باوریم که گزارشگری مالی و افشا، یک حوزه غنی از تحقیقات تجربی را ادامه خواهد داد. کوک^۳ (۱۹۸۹) تأکید می کند بر رابطه بین افشا و گزارشگری مالی، و می گوید: افشا عبارت است از افلامی که در گزارش سالانه شرکتهای است و در فرایند تصمیم گیری استفاده کنندگان که قادر به تقاضای اطلاعات برای نیاز های خاص خود هستند مربوط و مهم است و در صورت عدم افشای یک مورد از اطلاعات مهم و مربوط، تصمیم استفاده کنندگان از اطلاعات به احتمال زیاد کمتر از حد مطلوب است (در واقع درست نیست). به طور کلی نیاز های افشای اطلاعات، مربوط و با اهمیت بودن برای تصمیم گیری است، و افشا می تواند به دو شکل صورت پذیرد. اول، شرکت ها ملزم به افشای اجباری اطلاعات توسط مقامات نظارتی (قانون) شده اند. و دوم، شرکتهای می توانند انتخاب کنند به گزارش اطلاعات اضافی و یا داوطلبانه اگر بفرهمنند که انجام چنین کاری سودمند است. (بلال عمر و جان سیمون^۴، ۲۰۱۶، ۴۱)

- تمرکز اصلی این پژوهش، رابطه بین ویژگی های شرکت (مالی و غیر مالی) و ویژگی های موسسه حسابرسی (درآمد، تعداد کارکنان، تعداد شرکا، تعداد پرسنل و بزرگ یا کوچک بودن بودن موسسه حسابرسی) بر سطح کلی افشادر بورس اوراق بهادار تهران می باشد. در نتیجه افشای اطلاعات مالی تنها به وسیله عوامل بیرونی که جدای از شرکت هستند تحت تأثیر قرار نمی گیرد، بلکه عوامل محیطی اعم از محیط بیرونی و محیط درونی بر سطح افشا تأثیر می گذارد، و از یک شرکت نسبت به شرکت دیگر بسیار متفاوت است. (هوپ^۵، ۲۰۰۳). و سوال اصلی این پژوهش رابطه ویژگی های شرکت و ویژگی های موسسه حسابرسی بر سطح کلی افشا است.

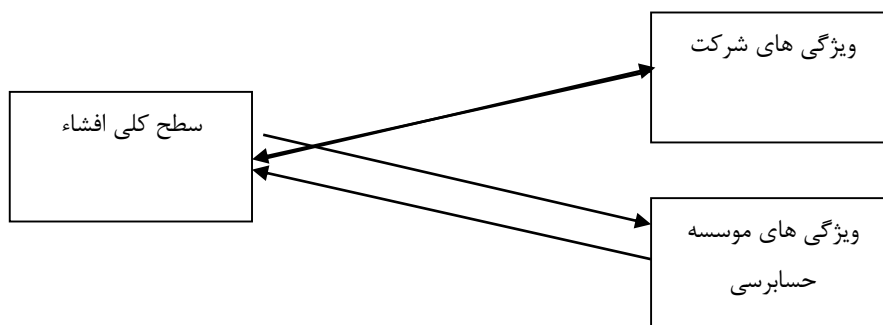
^۱ Bilal Omar, Jon Simon

^۲ Helay, P. M., & Palepu

^۳ Cooke

^۴ Bilal Omar, Jon Simon

^۵ Hope, O. K

نمودار (۱-۱) مدل پژوهش

اهمیت و ضرورت تحقیق

عوامل و ویژگی های گوناگون مالی و اقتصادی می تواند بر روی میزان و سطح کیفیت افشا شرکتها در مقاطع زمانی مختلف تاثیر گذار باشد. همچنین مدیران در مواقع مختلف با توجه به انگیزه ها، معیارهای مالی، وضعیت اقتصادی شرکت و در نظر گرفتن معیار هزینه -منفعت ناشی از ارائه افشاء، سطوح مختلفی از افشا را فراهم می آورند تا بتوانند به اهداف و انگیزه های خود دست یابند. از آنجاییکه میزان و کیفیت افشا در میان شرکتها متفاوت می باشد تحقیق حاضر نیز بر اساس مطالعات پیشین به بررسی یک سری از عوامل تاثیر گذار بر سطح کلی افشای شرکتها در ایران پرداخته است.

از مهمترین عواملی که باعث می گردد افشا در کانون توجه قرار گیرد انتظارات و اطلاعاتی است که در اختیار سهامداران و سرمایه گذاران شرکتها قرار داده می شود بنابراین سهامداران و سرمایه گذاران با اطلاعات افشا شده از شرکتها در پی کسب بازدهی و سود می باشند. بنابراین از مهمترین عواملی که می توان برای کسب بازدهی و سود در نظر گرفت ویژگی های شرکتها می باشد که در این تحقیق جمع کل داراییها، کل فروش، سرمایه سهام، سود خالص، نسبت کل بدهیها به کل داراییها، ساختار مالکیت و تعداد سهامداران به عنوان ویژگی های برجسته شرکتها در نظر گرفته شدند تا تاثیر آنها را بر روی افشاء شرکتها بررسی نماییم و از سوی دیگر از مهمترین عواملی که می تواند بر سطح افشاء شرکتها موثر باشد و یا به عبارت بهتر ناظر بر ویژگی های شرکتها است ویژگی های موسسه حسابرسی می باشد که در این تحقیق مواردی همچون، درآمد موسسه حسابرسی، تعداد شرکای موسسه حسابرسی، تعداد پرسنل موسسه حسابرسی و اندازه موسسه حسابرسی به عنوان ویژگی های ناظر بر سطح افشاء در نظر گرفته شده اند تا رابطه ویژگی های شرکتها و ویژگی های موسسات حسابرسی با سطح کلی افشاء مورد بررسی قرار گیرد.

در بسیاری از مطالعات تلاش شده است تا متغیرهای معینی که بر سطح کلی افشاء موثر هستند، تفسیر نمایند. بنابراین، این واضح است که از طریق تعریف متغیرهایی که با سطح کلی افشاء ارتباط دارند، ارزیابی ترقی افشاء می تواند اجرا گردد. انتظار می رود که نتایج این پژوهش عوامل تاثیر گذار بر افشاء اطلاعات را آشکار کند و سطح کلی افشاء در گزارشهای مالی سالانه را مشخص کند.

بنا بر آنچه که در بالا شرح داده شد، دلایل اهمیت این موضوع به شرح زیر بیان میگردد:

۱- از آنجاکه در اغلب بازارهای سرمایه کیفیت افشاء باعث تغییرات عمده در سیاستها و خط مشی های سرمایه گذاران و سایر ذینفعان شرکت می گردد و معمولاً افشاء اطلاعات باعث جلب اعتماد عموم سرمایه گذاران در بازار های سرمایه بر سرمایه گذاری در شرکت دارد لذا افشای اطلاعات باعث افزایش اعتماد عموم به اطلاعات افشاء شده شرکت خواهد شد. لذا افشای اطلاعات توسط شرکت باعث تغییرات عمده در سیاست های اتخاذ شده توسط سرمایه گذاران و سایر ذینفعان شرکت میگردد بنابراین ضرورت ایجاد می کند که پژوهشی در این زمینه صورت گیرد.

۲- ذهنیتی که سرمایه گذاران و سایر ذینفعان از کیفیت افشای اطلاعات توسط شرکت دارند اغلب باعث واکنش هایی می گردد که باعث می شود بازدهی سهام شرکت دارای نوسانات شدید گردد و لذا هر چقدر سطح افشای اطلاعات توسط شرکت بیشتر باشد باعث افزایش کیفیت گزارشگری مالی خواهد شد و لذا اهمیت موضوع را می توان از منظر سهامداران مورد توجه قرار داد. و نیز تاثیراتی که موسسه حسابرسی می تواند بر میزان افشاء داشته باشد باید مورد توجه قرار گیرد.

ولذا این امر ایجاب میکند تحقیقی در این رابطه صورت پذیرد ولی تاکنون تحقیقی که بصورت جامع به بررسی این رابطه پرداخته صورت نگرفته است.

سوالات تحقیق

رابطه بین ویژگی های شرکت با سطح کلی افشاء چگونه است؟

فرضیه های تحقیق

بین ویژگی های شرکت با سطح کلی افشاء رابطه معناداری وجود دارد.

اهداف تحقیق

شناسایی رابطه ویژگی های شرکت و ویژگی های موسسه حسابرسی با سطح کلی افشاء کمک به سرمایه گذاران و بستانکاران برای اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری و تامین مالی

جدول شماره ۱-۲ خلاصه تحقیقات انجام شده در زمینه تحقیق حاضر

سال	محققین	عنوان تحقیق	نتیجه
2016	بلال عمر و جان سیمون	بررسی تجربی در مورد رفتار افشاء شرکت های بورسی اردن پس از تغییرات اقتصادی قابل توجه و تغییرات در قواعد حسابداری	نتایج تحقیق آنها در تحلیل های تک متغیره حاکی از آن است که اندازه شرکت، سود دهی، تعداد سهامداران، وضعیت بورسی، نوع صنعت، اندازه موسسه حسابرسی و عمر واحد تجاری متغیرهای قابل توجهی در تشریح وجود تفاوت میان نوع افشای کلی شرکت های اردنی می باشند. ضمناً، بررسی های چند متغیره نشان دادند اندازه شرکت (فروش ها)، سود دهی (ROA)، اندازه موسسه حسابرسی، نوع صنعت و وضعیت بورسی دارای ارتباط قابل توجهی با سطح افشای کلی است.
2012	سارا ال زیچمن	بررسی ارتباط بین افشای داوطلبانه و گزارشگری مالی	نتایج حاصل از تحقیق وی نشان دهنده وجود رابطه مستقیم بین افشای داوطلبانه با گزارشگری مالی در بورس اوراق بهادار آمریکا می باشد.
2008	پلام لی و همکاران	بررسی تأثیر کیفیت افشاء اطلاعات مالی بر ارزش شرکتها	نتایج تحقیق این محققین، شواهدی را مبنی بر وجود رابطه معکوس بین متغیر هزینه سرمایه و کیفیت افشاء و نیز وجود رابطه مثبت بین متغیر جریان های نقدی عملیاتی مورد انتظار و کیفیت افشای اطلاعات فراهم ساخت. آنان در بخشی دیگر از تحقیقات خود دریافتند نوعی تعامل درون رابطه پیچیده ای بین کیفیت افشاء اطلاعات مالی و ارزش شرکتها وجود دارد.
2007	گاگانایزو دیگران	مدل های حسابرسی برای تعیین اظهار نظر مشروط حسابرسی در انگلیس	نشان داد که مدل های به دست آمده قابلیت تفکیک بین صورت های مالی که اظهار نظر مشروط دریافت می کنند و آنهایی که اظهار نظر غیر مشروط دریافت می کنند دارد. متغیرهایی که مهم تشخیص داده شدند عبارت است از لگاریتم کل دارایی ها، بازده سرمایه به کار رفته و اینکه حسابرسی مستقل شرکت یکی از چهار حسابرسی برتر است یا نه.
2007	پاسیروس و دیگران	تحلیل چند ضابطه ای تعیین اظهار نظر حسابرسی در بانک های آسیایی	نشان داد که بانکهایی که اظهار نظر مشروط دریافت می کنند در کل کوچکتر بوده سرمایه، سود دهی و توجیه پذیری هزینه در آنها کمتر است و بدهی زیادی دارند علاوه بر اینها افزایش تقاضا برای حسابرسان مستقل، تعداد کم حسابرسان و الزامات افشا در بخش بانکداری احتمال دریافت اظهار نظر مشروط را افزایش می دهد.
2006	هسیو	اثر شفاف سازی اطلاعات مالی بر رفتار سهامداران در بورس اوراق بهادار تایوان	نتایج تحقیق وی نشان دادند که رابطه مثبت و معناداری در ادراک سرمایه گذاران بورس از ابعاد شفاف سازی اطلاعات مالی و رفتار آنها وجود دارد. و از میان ابعاد شفاف سازی، شفافیت ساختار مالکیت بیشترین تاثیر را دارد. هم چنین ادراک سرمایه گذاران از ابعاد شفافیت

<p>با توجه به متغیرهای جمعیت شناختی آنها متفاوت است. و رابطه بین تجربه سرمایه گذاری در بورس و رفتار آنان نیز رابطه ای مثبت و معناداری است.</p>			
<p>بسیست متغیر در مرحله اول مورد آزمون قرار گرفت که از میان آنها متغیرهای که نقش مهمی در تعیین اظهار نظر حسابرس داشتند عبارت است از ۸ نسبت مالی (فروش به کل دارایی ها، نسبت سود خالص به فروش، حساب های دریافتی به فروش، سود خالص به دارایی های ثابت، سود خالص به کل دارایی ها، دارایی جاری بر بدهی جاری، سرمایه در گردش به کل دارایی ها و سود ناخالص بر مجموع دارایی ها)، متغیر بحران مالی که با مدل آلتمن اندازه گیری می شد و دعوی حقوقی.</p>	<p>استفاده از معیار های عملکرد صاحبکار برای تعیین عوامل درگیر در اظهار نظر حسابرس</p>	<p>اسپاتیس و دیگران</p>	<p>2003</p>
<p>نتایج این تحقیق حاکی از آن است که بین بازده حقوق صاحبان سهام، نقدینگی، وجود کمیته حسابرسی و ترکیب هیات مدیره شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و افشای اطلاعات این شرکتهای رابطه معنی داری وجود دارد و فرض های اول، دوم، سوم و چهارم این تحقیق تأیید شدند.</p>	<p>طالعه رابطه بین برخی ویژگی های شرکتی با افشای اطلاعات: شواهدی از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران</p>	<p>نجفداری</p>	<p>1393</p>
<p>نتایج تحلیل های تک متغیره نشان می دهد، اندازه شرکت، داراییهای ثابت، ساختار مالکیت، وضعیت در بورس، نوع صنعت و اندازه موسسه حسابرسی متغیرهای قابل توجهی در تشریح وجود تفاوت میان نوع افشای کلی شرکت ها می باشند. و همچنین نتیجه بررسی های چند متغیره نشان دادند، اندازه شرکت (جمع داراییها) اهرم مالی (LD/OE)، سود آوری (ROR)، داراییهای ثابت، ساختار مالکیت، و نسبت نقدینگی دارای ارتباط قابل توجهی با سطح افشای کلی می باشند.</p>	<p>بررسی ارتباط بین ویژگی های شرکت بر دامنه افشا</p>	<p>موسوی</p>	<p>1392</p>
<p>نتایج تحقیق بیان می کند که بین متوسط دوره وصول حسابهای دریافتی و چرخه تبدیل وجه نقد با افشای کامل اطلاعات رابطه مستقیم وجود دارد و بین دوره گردش موجودی کالا و متوسط دوره پرداخت حسابهای پرداختی با افشای کامل اطلاعات رابطه معنی داری وجود ندارد.</p>	<p>بررسی ارتباط بین مدیریت سرمایه در گردش و افشای کامل اطلاعات در بازار سرمایه تهران</p>	<p>شفعتی</p>	<p>1391</p>
<p>نتایج بیانگر آن است در حالی که سود خالص شرکت ها به طور کلی محافظه کارانه است اما در طی زمان بهنگام تر و محافظه کارانه تر نشده است. دو عامل اندازه شرکت و اندازه موسسه حسابرسی نیز تأثیری بر روی دو ویژگی مورد بررسی سود خالص در این پژوهش نداشته اند؛ به گونه ای که سود خالص شرکتهای بزرگ نسبت به کوچک و سود خالص شرکتهای حسابرسی شده توسط سازمان حسابرسی نسبت به سود خالص شرکت های حسابرسی شده توسط مؤسسات حسابرسی معتمد بورس اوراق بهادار به هنگام تر و محافظه کارانه تر نیستند.</p>	<p>رابطه محافظه کاری و به هنگام بودن سود خالص با اندازه شرکت و اندازه موسسه حسابرسی</p>	<p>خالقی مقدم و بیگی</p>	<p>1390</p>
<p>نتایج حاصل از آزمون مقایسه میانگین دو جامعه نشان داد که از بین نسبت های مالی، متغیرهای نسبت جاری، سود خالص به کل دارایی ها، سود ناخالص به کل دارایی ها، سود قبل از بهره و مالیات به کل دارایی، سود خالص به دارایی های ثابت و سرمایه در گردش به کل دارایی بر اظهار نظر حسابرس تأثیر دارد و اندازه شرکت تأثیری بر اظهار نظر حسابرس ندارد. همچنین بین اظهار نظر حسابرس و بحران مالی رابطه</p>	<p>ارزیابی تاثیر معیارهای عملکرد مالی و غیر مالی بر نوع اظهار نظر حسابرس</p>	<p>سعادت</p>	<p>1390</p>

<p>معنی داری وجود ندارد. آزمون لجستیک برای دو گروه متغیرها بررسی شد. در روش اول متغیرهایی که تفاوت معنی داری بین دو گروه داشتند وارد مدل شدند که از بین آنها متغیرهای سود قبل از بهره و مالیات بیشترین تاثیر را بر اظهار نظر حسابرسان دارد و در روش دوم تمام متغیرها بدون هیچ محدودیتی وارد مدل شدند که نتایج به دست آمده نشان داد متغیرهای سود عملیاتی به فروش، موجودی کالا به فروش، میزان دارایی و میزان فروش قابلیت پیش بینی اظهار نظر حسابرسان را دارند.</p>			
<p>نتایج تحقیق نشان داد که بین محافظه کاری به روش باسو و سطح افشا رابطه منفی و معناداری وجود ندارد همچنین بین محافظه کاری به روش ارقام تعهدی غیر عملیاتی و سطح افشا تنها در صنعت مواد و محصولات شیمیایی رابطه منفی و معناداری وجود دارد و در سه صنعت دیگر چنین نتیجه ای مشاهده نمی شود.</p>	<p>ارتباط بین محافظه کاری و سطح افشا در بورس اوراق بهادار تهران بیان می دارد که موضوع افشای اطلاعات</p>	<p>شهابی</p>	<p>1390</p>
<p>نتایج نشان می دهد که کاهش در سطح مالکیت مدیریتی و افزایش درصد مالکیت سهامداران عمده با افزایش در سطح افشای داوطلبانه اطلاعات رابطه دارد. اگرچه مالکیت دولتی و نسبت اعضای غیرموظف (مستقل) هیات مدیره با افشای اختیاری اطلاعات رابطه ای ندارند.</p>	<p>بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و افشای داوطلبانه</p>	<p>کاشانی پور و همکاران</p>	<p>1392</p>
<p>یافته ها نشان داد که به طور کلی بین میزان افشای در صورتهای مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با نسبت های متداول فعالیت رابطه معناداری وجود دارد.</p>	<p>بررسی ارتباط بین نسبت های فعالیت و میزان افشای اطلاعات در صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بازار بورس تهران</p>	<p>ریحانی</p>	<p>1389</p>
<p>نتایج تحقیق آنها نشان می دهد اندازه شرکت، عمر شرکت و نوع صنعت رابطه مثبت معنادار و ساختار مالکیت رابطه منفی با کیفیت گزارشگری مالی دارد اما رابطه نوع موسسه حسابرسان با کیفیت گزارشگری مالی از لحاظ آماری معنادار نبوده است.</p>	<p>بررسی ارتباط پنج ویژگی غیر مالی شرکت ها با کیفیت گزارشگری مالی</p>	<p>سجادی و همکاران</p>	<p>1388</p>
<p>نشان می دهد که بین اندازه شرکت، بازده حقوق صاحبان سهام و اندازه موسسه حسابرسان با میزان افشای داوطلبانه اطلاعات رابطه مستقیم و معنا دار برقرار است. از طرف دیگر بین عمر شرکت و میزان افشای داوطلبانه اطلاعات رابطه منفی و معنا دار وجود دارد. سایر متغیرهای مستقل مورد بررسی در این تحقیق با میزان افشای داوطلبانه اطلاعات رابطه معنا دار ندارد.</p>	<p>رابطه میان ویژگی های شرکت و میزان افشای داوطلبانه اطلاعات</p>	<p>بژنگ</p>	<p>1388</p>
<p>نتایج به دست آمده نشان داد که از میان کلیه متغیرهای مالی و غیر مالی به ترتیب نوع عملکرد نسبت گردش موجودی کالا، نسبت بدهی، سود ناخالص به فروش و سود خالص به فروش از بیشترین رابطه آماری با نوع اظهار نظر حسابرسان برخوردار می باشند. علاوه بر آن، نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون لجستیک حاکی از آن است که با بهره گیری از هفت متغیر مالی و غیر مالی می توان به مدلی برای پیش بینی اظهار نظر حسابرسان دست یافت.</p>	<p>بررسی رابطه نسبت های مالی و متغیرهای غیر مالی با اظهار نظر حسابرسان</p>	<p>ستایش و جمالیان پور</p>	<p>1388</p>

جذب پس اندازهای راکد و سوق دادن آنها به سوی واحدهای تولیدی و ایجاد امکانات برای مشارکت عموم مردم در توسعه صنایع و سهام شدن در سود کارخانه ها از اهداف اصلی بورس اوراق بهادار هر کشور به شمار می رود. به طوری که سازمان مذکور می تواند به عنوان یک اهرم در

نظارت نرخ تورم و نرخ سرمایه گذاران را به سرمایه گذاری در بازار سرمایه جلب کند. این امر نیز تابع وجود یک بازار سرمایه شفاف و روشن است. شفافیت بازار سرمایه، خود در گرو گزارشگری مالی درست و به موقع شرکت های پذیرفته شده در بورس است بدون وجود چنین اطلاعاتی، استفاده کنندگان نمی توانند فرصت ها و خطرهای سرمایه گذاری را به موقع تشخیص دهند (رستمی، ۱۳۹۰، ۳۱).

گزارش های مالی محصول نهایی سازوکار حسابداری است و به علت اهمیتی که برای استفاده کنندگان به خصوص صاحبان سهام دارد روندی رو به رشد داشته و همواره مورد توجه انجمن های مختلف حسابداری قرار می گیرد. قبل از تشکیل کمیسیون بورس و اوراق بهادار اغلب موسسه ها و واحدهای تجاری به صورت داوطلبانه گزارش های مالی خود را تهیه و منتشر می کردند. علت این افشای ارادی را می توان جلب اعتماد عمومی، معرفی موسسه به عموم و سرمایه گذاران و در نهایت جلب سرمایه و سرمایه گذاران دانست. اما پس از بحران ۱۹۲۹ و پس از تاسیس کمیسیون بورس و اوراق بهادار در سال ۱۹۳۳ گزارشگری مالی به صورت یک الزام قانونی برای موسسات درآمد. در رابطه با الزام های گزارشگری مالی این نکته نیز حائز اهمیت است که علاوه بر الزام های کمیسیون بورس و اوراق بهادار الزام های دیگری نیز برای گزارشگری مالی وجود دارد که به الزام های بازار معروفند و عبارتند از الزام های بازار سرمایه و الزام های بازار کار. پس از انقلاب صنعتی در اروپا، رفته رفته اندیشه جدایی مالکیت از مدیریت (تئوری نمایندگی) مطرح شد و در نتیجه مالکان همواره نگران اندوخته های خود و مدیران نیز در اندیشه رفع نگرانی صاحبان بنگاه های اقتصادی بودند و برای اینکه مالکان را به طور پیوسته در جریان امور این بنگاه ها قرار دهند به ارائه گزارش های مالی می پرداختند.

به این ترتیب ساختار جدید مالکیت و مدیریت، دامنه مسئولیت حسابداری را افزایش داد و ارائه گزارشگری مالی فراتر از آنکه گزارش مالی باشند، وسیله ای برای برقراری ارتباط بین شرکت ها و صاحبان آنها تلقی می شود (همان منبع، ۳۲).

جامعه آماری: جامعه آماری در این تحقیق کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشند. روش نمونه گیری: روش نمونه گیری در این تحقیق به صورت حذف سیستماتیک یا هدفمند می باشد و شرکتهایی که فاقد معیارهای زیر باشند از نمونه انتخابی حذف شده اند و آزمون های آماری بر روی مابقی شرکتها انجام شده است. و نمونه آماری به صورت زیر بدست آمده است:

ردیف	پیش فرض	دلیل انتخاب پیش فرض	تعداد
۱	تعداد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۳۹۴	جامعه مورد مطالعه	۴۸۰
۲	تعداد شرکتهایی که برون رفت از بورس داشته اند	به دلیل حذف شدن از بورس اطلاعات مالی آنها در دسترس نمی باشد.	(۱۶۸)
۳	تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی پژوهش وارد بورس شده اند	به دلیل اینکه در تمام دوره زمانی تحقیق در بورس نبوده اند اطلاعات سالهایی که جزء شرکتهای بورسی نبوده اند در دسترس نمی باشد.	(۱۶۱)
۴	تعداد شرکتهایی که سرمایه گذاری و واسطه گری مالی بوده اند	به دلیل اینکه جامعه مورد مطالعه از نظر نوع فعالیت و ساختارهای مالی و گزارشگری شباهت بیشتری به هم داشته باشند و نتایج از قابلیت اتکای بالاتری برخوردار گردد.	(۴۳)
۵	تعداد شرکتهایی که سال مالی آنها به ۱۲/۲۹ ختم نمی شود	به دلیل یکنواختی سالهای مالی از نظر فعالیت	(۱۵)
۶	جمع نمونه مورد مطالعه		۹۳

روش تحقیق

این پژوهش از نظر نوع هدف جزء پژوهش های کاربردی است. روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی همبستگی می باشد. انجام پژوهش در چارچوب استدلال قیاسی - استقرایی صورت گرفته است. بدین ترتیب که مبانی نظری و پیشینه پژوهش از راه مطالعات کتابخانه ای، مقالات و سایت ها در قالب قیاسی و گردآوری اطلاعات برای تایید و رد فرضیه ها به صورت استقرایی انجام گرفته است.

گردآوری اطلاعات

گردآوری داده های مورد نیاز ابتدا از صورتهای مالی و یادداشتهای پیوست صورتهای مالی و اطلاعات اولیه تابلوی بورس (گردآوری شده در نرم افزارهای تدبیر پرداز و ره آورد نوین و بانک اطلاعاتی اداره آمار شرکت بورس) خواهد بود و برای محاسبه متغیرهای پژوهش از نرم افزار اکسل و برای تجزیه و تحلیل فرضیات و نتیجه گیری از آنها از نرم افزار آماری Eviews استفاده شد .
بین ویژگی های شرکت با سطح کلی افشاء رابطه معناداری وجود دارد.

چارچوب کلان نظری تحقیق

تعریف ساده ی افشا ، انتقال و ارائه اطلاعات اقتصادی اعم از مالی و غیر مالی، کمی یا سایر اشکال اطلاعات مرتبط با وضعیت و عملکرد مالی شرکت است. این افشا در صورتی که به واسطه یک منبع مقرراتی و وضع کننده قوانین الزامی شده باشد، افشای اجباری گفته میشود و در صورتی که افشای اطلاعات تحت تأثیر قوانین خاصی نباشد، افشای اختیاری تلقی می شود. همچنین، افشا به طور ضمنی بیانگر ارایه حداقلی از اطلاعات در گزارش های شرکت است به نحوی که بتوان به وسیله آن ارزیابی قابل قبولی از ریسک ها و ارزش نسبی شرکت به عمل آورد و کاربران اطلاعات را در این زمینه یاری نماید هزینه تهیه و گردآوری اطلاعات جزئی به طور نسبی برای شرکت های کوچک بالاتر از شرکت های بزرگ است . زیرا، در شرکت های بزرگ چنین اطلاعاتی برای گزارشگری داخلی به مدیریت تهیه شده است . بنابراین، افشای چنین اطلاعاتی هزینه اضافی در پی نخواهد داشت. احمد و نیکولس هم معتقدند که تولید و انتشار اطلاعات، فعالیت هزینه بری است و احتمالاً شرکت های بزرگ منابع و کارشناسان لازم برای انتشار صورت های مالی با سطح افشای بالا و بالطبع تبعیت بیشتر از مقررات افشاء را دارند. بنابراین، می توان نتیجه گرفت که در شرکت های بزرگ، هزینه هر واحد اطلاعات افشا شده کاهش می یابد و در نتیجه شرکت های بزرگ افشای بیشتری انجام می دهند . گذشته از مطالبی که در بالا عنوان گردید باید در نظر داشت که ویژگی های مالی و غیر مالی شرکت و همچنین ویژگی های موسسه حسابرسی که صورتهای مالی و دفاتر شرکتها را مورد بررسی قرار می دهند بر تمامی مراحل گزارشگری و سطح افشا تأثیر گذار هستند بنابراین در این تحقیق ما در پی بررسی رابطه ویژگی های شرکت و ویژگی های موسسه حسابرسی با سطح کلی افشاء می باشیم.

به منظور تعیین رابطه هر یک از متغیرهای مربوط به ویژگی های شرکت با سطح کلی افشاء در صورت های مالی مدل رگرسیونی زیر بنا شده است :

$$AD_{it} = \beta_0 + \beta_1 TA_{it} + \beta_2 SA_{it} + \beta_3 CS_{it} + \beta_4 RE_{it} + \beta_5 TIC_{it} + \beta_6 EQ_{it} + \beta_7 FLI_{it} + \beta_8 ROI_{it} + \beta_9 ROP_{it} + \beta_{10} ROS_{it} + \beta_{11} AIP_{it} + \beta_{12} OS_{it} + \beta_{13} LA_{it} + \beta_{14} LIQ_{it} + \varepsilon_{it}$$

که متغیرهای آن در زیر بیان شده است :

AD = شاخص افشای کل (چک لیست سازمان حسابرسی)

حداکثر امتیاز با توجه به چک لیست سازمان حسابرسی در صورتیکه شرکتها تمامی موارد مربوط به هر یک از سرفصل های صورتهای مالی با توجه به این چک لیست رعایت کرده باشند ۲۷ امتیاز خواهد شد و در صورتیکه موارد افشاء مربوط به تمامی سرفصل ها را رعایت نکرده باشند عدد ۰ خواهد شد (به ازای رعایت هر سرفصل عدد یک و به ازای رعایت نشدن تمامی الزامات آن سرفصل عدد ۰ به میزان افشانات شرکت تعلق خواهد گرفت)

TA = جمع کل داراییهای شرکتها

SA = کل فروش

EQ = میزان حقوق صاحبان سرمایه شرکتها

RE = سود انباشته شرکتها

$$TIC = \frac{\text{سود قبل از کسر بهره و مالیات}}{\text{هزینه های بهره}}$$

$$CS_{it} = \frac{\text{وجه نقد حاصل از عملیات}}{\text{بازپرداخت بدهی بلند مدت} + \text{خرید دارایی} + \text{سود نقدی}}$$

شاخص سودمندی تسهیلات به صورت زیر قابل محاسبه می باشد:

شاخص سودمندی تسهیلات از تقسیم نسبت بازده ارزش ویژه بر نسبت بازده دارایی به دست می آید .

$$FLI_{it} = \frac{ROE_{it}}{ROA_{it}}$$

به طوری که :

ROE = نسبت بازده ارزش ویژه شرکت

بازده ارزش ویژه شرکت:

بازده ارزش ویژه شرکت (ROE) بیانگر کارایی استفاده از حقوق صاحبان سهام عادی است و سود شرکت را در ازای هر یک ریال حقوق صاحبان سهام نشان می دهد .

$$ROE = \frac{NI}{SHE}$$

ROE : بازده ارزش ویژه شرکت

NI : سود خالص

SHE : ارزش ویژه شرکت

ROA = نسبت بازده داراییهای شرکت

بازده دارایی ها (ROA) بیانگر کارایی استفاده از دارایی هاست و میزان سود به ازای هر ریال از وجوه سرمایه گذاری شده در شرکت را نشان می دهد .

$$ROA = \frac{NI}{TA}$$

ROA : بازده دارایی ها

NI : سود خالص

TA : کل دارایی ها

FLI = شاخص سنجش سودمندی تسهیلات

اگر مقدار شاخص سنجش سودمندی تسهیلات برای شرکتی ۱,۴ باشد ، بدین معنی است که پس از پرداخت هزینه های مالی وام ها ، انتفاعی به میزان ۰,۴/ برای سهامداران شرکت باقی مانده است . در واقع به این مقدار ، پول وام دهندگان و کاربرد آن در شرکت به نفع صاحبان سهام تمام شده است .

میزان شاخص سنجش سودمندی تسهیلات بیانگر توانایی شرکت در استفاده بهینه از سرمایه وام دهندگان در جهت افزایش ثروت سهامداران بوده ، عامل مهمی در اقبال سهامداران به سود سهام چنین شرکتهایی به حساب می آید .

$$ROS = \frac{\text{سود خالص}}{\text{فروش خالص}}$$

$$ROP = \frac{\text{سود عملیاتی}}{\text{کل فروش}}$$

$$ROI = \frac{\text{فروش}}{\text{مجموع داراییها}}$$

AIP = مبلغ داراییهای ثابت پس از کسر استهلاک انباشته

OS = ساختار مالکیت (میزان مالکیت نهادی)

مالکیت نهادی : برابر درصد سهام نگهداری شده توسط شرکتهای دولتی و عمومی و نهادها (مانند شهرداری ها و بنیادها و مانند اینها) از کل سهام سرمایه شرکت است.

روش های تجزیه و تحلیل داده ها

پژوهش های همبستگی شامل کلیه پژوهش هایی است که در آنها تلاش می شود رابطه متغیرهای مختلف با استفاده از ضریب همبستگی کشف و تعیین شود این ضریب شاخص دقیقی است که با محاسبه آن می توان نشان داد که یک متغیر تا چه اندازه با متغیرهای دیگر پیوند دارد و می توان برای همبستگی (مثبت یا منفی) میزان و مقدار آن را محاسبه کرد .

به دلیل اینکه متغیر های پژوهش از نوع فاصله ای بوده رو ش پژوهش همبستگی می باشد جهت انجام آزمون های آماری از:

۱- آزمون هاسمن برای بررسی نوع اثرات (ثابت یا متغیر)

۲- آزمون دوربین - واتسون برای بررسی نبود خود همبستگی بین خطاها یا استقلال خطاها در رگرسیون

۳- رگرسیون چند متغیره به شیوه پانل دیتا

۱-۷-۳) آزمون دوربین - واتسون (DW)

یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مد نظر قرار می گیرد، استقلال خطا (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتیکه فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد (مومنی، منصور، سال ۱۳۸۶، ۱۲۸). به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین - واتسون استفاده می شود که آماره آن به کمک فرمول زیر محاسبه می شود.

$$DW = \frac{\sum(e_t - e_{t-1})^2}{\sum e_t^2}$$

e_t = میزان اختلال یا خطا در دوره زمانی t

e_{t-1} = میزان اختلال یا خطا در دوره زمانی قبل t

اگر همبستگی بین خطاها را با ρ نشان دهیم در این صورت آماره DW به کمک رابطه زیر محاسبه می شود.

$$DW = 2(1 - \rho)$$

مقدار آماره این آزمون در دامنه 0 و 4+ قرار دارد زیرا:

اگر $\rho=0$ آنگاه $DW=2$ خواهد بود که نشان می دهد خطاها از یکدیگر مستقل هستند (عدم خود همبستگی).

اگر $\rho=1$ آنگاه $DW=0$ خواهد بود که نشان می دهد خطاها دارای خود همبستگی مثبت هستند.

اگر $\rho=-1$ آنگاه $DW=4$ خواهد بود که نشان می دهد خطاها دارای خود همبستگی منفی هستند.

H_0 = همبستگی بین خطاها وجود ندارد

H_1 = همبستگی بین خطاها وجود دارد

و اظهار نظر بدین شکل است که اگر این آماره در بازه ۱،۵ تا ۲،۵ قرار گیرد H_0 آزمون (عدم همبستگی بین خطاها) پذیرفته می شود و در غیر این صورت H_0 رد می شود (همبستگی بین خطاها وجود دارد) و مواقعی که فرض همبستگی بین خطاها رد می شود می توان از رگرسیون استفاده کرد.

آزمون هاسمن^۶

آماره این آزمون که برای تشخیص ثابت یا تصادفی بودن تفاوت های واحدهای مقطعی به صورت زیر محاسبه می شود که دارای توزیع کای- دو با درجه آزادی برابر با تعداد متغیرهای مستقل (K) است.

فرضیه صفر بودن آزمون هاسمن، برابری بر آورد کننده هر دو روش حداقل مربعات تعمیم یافته و متغیر مجازی است یعنی داریم:

$$H_0 : \beta_j = 0$$

$$H_1 : \hat{\beta}_j \neq 0$$

چنانچه آماره آزمون محاسبه شده بزرگتر از χ_k^2 جدول باشد فرضیه H_0 رد می شود. اگر H_0 رد شود یعنی درحقیقت برابر بودن برآوردهای این دو روش رد شده است که در این صورت از مدل اثرات ثابت^۷ استفاده می شود. اما اگر H_0 پذیرفته شود توصیه می گردد که از مدل اثرات تصادفی^۸ استفاده شود.

مطلب بالا رامی توان به طریق دیگر نیز بیان کرد بدین ترتیب که اگر ui (اثرات فردی) و X_{it} ها همبستگی داشته باشند از مدل

اثرات ثابت استفاده می نماییم. و اگر ui و X_{it} ها همبستگی نداشته باشند از مدل اثرات تصادفی استفاده می نماییم (بالتاجی، ۲۰۰۶، ۵۷).^۹

فروض مدل رگرسیون خطی کلاسیک: تحلیل رگرسیون مبتنی بر چند فرض اساسی و ساده می باشد و اگر یک یا چند مورد از این مفروضات برقرار نباشد، تفسیر مربوط به تحلیل رگرسیون نادرست بوده و پیش بینی های انجام شده بر اساس آن ضعیف خواهد بود. برای برآورد

⁶. Hausman

⁷. Fixed Effect Method

⁸. Random Effect Method

⁹. Baltagi, 2006, 57

مدل های رگرسیون، آزمون فروض کلاسیک از جمله بررسی نرمال بودن خطاها، خود همبستگی، ناهمسانی واریانس و هم خطی از اهمیت ویژه ای برخوردار است، لذا قبل از آنکه مدل ها برآورد گردد این فروض مورد آزمون قرار خواهد گرفت.

نرمال بودن خطاها: بر اساس این فرض اندازه ی میانگین باقیمانده ها بر حسب X_i مفروض، صفر است. در موردی که از روش OLS استفاده می شود، هر مجموعه ی Y مربوط به یک X مفروض، در اطراف مقدار متوسط آن توزیع شده اند که بعضی از مقادیر Y ، بالای میانگین و برخی دیگر پایین آن قرار دارند. فواصل بالا و پایین مقادیر میانگین ها، همان U_i ها هستند که میانگین آنها صفر می باشد. ناهمسانی واریانس: یکی از مهمترین فروض مدل کلاسیک رگرسیون خطی این است که اجزای اخلال U_i که تابع رگرسیون جامعه ظاهر می شوند، دارای واریانس همسان هستند. اگر ناهمسانی واریانس ها وجود داشته باشد آزمون های t و F نتایج غلطی را ارائه می دهند و آنگاه نمی توانیم فرضیه ها را با آزمون F و t آزمون کنیم (بالتاجی، ۲۰۰۶، ۵۸).

هم خطی: طبق این فرض هیچ رابطه خطی دقیقی بین هیچ یک از متغیرهای توضیحی وجود ندارد، لازم است هیچ یک از متغیرهای توضیحی با هیچ یک از متغیرهای توضیحی دیگر و یا با هر ترکیب خطی از متغیرهای توضیحی دیگر، کاملاً همبسته نباشند. وقتی که این فرض نقض شود سخن از هم خطی مرکب به میان می آید. آنگاه حالات بین اینها درجات مختلف هم خطی را توصیف می کند.

موارد حائز اهمیت، درجات بالای هم خطی است و وقتی پیش می آید که یکی از متغیرهای توضیحی با متغیر توضیحی دیگر و یا ترکیب خطی متغیرهای توضیحی دیگر به شدت همبسته باشد. در مورد هم خطی به دو نکته باید توجه داشت:

۱- مسئله هم خطی مربوط به درجه است و نه نوع آن، وجه تمایز مشخصی بین حضور و عدم حضور هم خطی نیست، بلکه بین درجات مختلف آن است.

۲- از آنجا که هم خطی به وضعیت متغیرهای توضیحی مربوط می شود که غیر تصادفی فرض شده اند، پس یک ویژگی نمونه است و نه جامعه. اگر متغیرهای توصیف کننده تصادفی باشند و بین آنها در جامعه رابطه مشخص وجود داشته باشد، این رابطه باید به عنوان بخشی از مدل مشخص شود. اگر چنین رابطه ای در جامعه وجود نداشته باشد، هنوز ممکن است ما روابطی بین متغیرهای توضیحی در نمونه پیدا کنیم. بنابراین باز هم خطی ویژگی نمونه است و نه جامعه .

جهت تشخیص وجود هم خطی راه های مختلفی وجود دارد، واضح ترین علامت وجود هم خطی زمانی است که R^2 بسیار بالا باشد ولی هیچ یک از ضرایب رگرسیون از لحاظ آماری براساس آزمون t معنی دار نباشند .

در صورتی که مدل رگرسیونی دارای مشکل همخطی باشد جهت رفع آن می توان از روش های مختلفی استفاده نمود که اهم آنها ترکیب داده های مقطعی و سری زمانی و استفاده از الگاریتم متغیرها می باشد. در تحقیق حاضر ترکیب داده های مقطعی و سری زمانی از بروز هم خطی جلوگیری خواهد کرد. (بالتاجی، ۲۰۰۶، ۵۹).

عدم وجود خود همبستگی بین U_i ها: اصطلاح خودهمبستگی را می توان چنین تعریف کرد: " همبستگی بین سری های مشاهداتی که در زمان (مانند داده های سری زمانی) یا مکان (مانند داده های مقطعی) ردیف شده اند. در مدل کلاسیک رگرسیون خطی فرض می شود که در اجزاء اخلال چنین خود همبستگی وجود ندارد. به این معنی که جزء اخلال مربوط به یک مشاهده، تحت تأثیر جزء اخلال مربوط به مشاهده دیگر قرار نمی گیرد. زمانی که بین جملات خطا ارتباط وجود داشته باشد، مشکل خودهمبستگی بین جملات خطا پیش می آید.

برای تشخیص وجود خود همبستگی می توان از روش ترسیمی، آزمون دوربین_ واتسون و LM^{۱۰} استفاده نمود.

الف- روش ترسیمی

اگر بتوان باقیمانده های روش OLS را در مقابل زمان ترسیم نمود آنگاه وجود همبستگی به وسیله مشاهده یک الگوی پیوسته در جملات خطا شناخته می شود؛ بدین معنی که اگر اندازه جمله خطا به تدریج بزرگتر یا کوچکتر شود، یا یک الگوی سیکلی را نشان دهد، معرف آن است که متغیر دیگری وجود دارد که به طور سیستماتیک بر متغیر مستقل اثر دارد.

ب- آزمون دوربین_ واتسون

این آزمون از مشهورترین آزمون ها جهت تشخیص خود همبستگی است. زمانی که آماره دوربین واتسون در حدود ۱،۵ تا ۲،۵ باشد، معرف آن است که خود همبستگی وجود ندارد، ولی مقادیر بالاتر یا کمتر از ۱،۵ تا ۲،۵ معرف آن است که جملات خطا به صورت تصادفی اتفاق نمی افتند و بنابراین، نتایج غیرواقعی است .

¹⁰ . Lagrange Multiplier

ج- آزمون LM

آزمون LM که منتسب به بروش- گادفری^{۱۱} است، یکی از کامل ترین آزمون های تشخیص همبستگی است. در این روش علاوه بر خود همبستگی از درجه یک، خودهمبستگی از درجات بالاتر نیز قابل تشخیص است. روش های گوناگونی برای رفع خودهمبستگی وجود دارد که عبارتند از روش اولین تفاضل، روش کوکران-اورکات^{۱۲}، روش دوربین-واتسون و روش GLS. در این تحقیق برای تشخیص خود همبستگی از آزمون دوربین- واتسون استفاده می شود. (بالتاجی، ۲۰۰۶، ۶۰).

آزمون مانایی

اغلب مدل های اقتصاد سنجی که در دهه های اولیه مورد استفاده قرار می گرفت، بر فرض مانایی سری های زمانی استوار بود. بعدها که نامانایی اکثر سری های زمانی آشکار شد، به کارگیری سری های زمانی منوط به انجام آزمون های مانایی مربوطه گردید. به این دلیل، در این بخش مانایی متغیرها و آزمون های مانایی آن مورد بحث قرار می گیرد. متغیرهای اقتصادی عموماً نامانا و دارای روند تصادفی هستند. ترکیب خطی سری های نامانا نیز در حالت کلی یک سری نامانا است. پیش از برآورد مدل لازم است مانایی^{۱۳} تمام متغیرهای مورد استفاده در تخمین مورد آزمون قرار گیرد. زیرا مانایی متغیرها چه در مورد داده های سری زمانی و چه در مورد داده های تابلویی باعث بروز مشکل رگرسیون مجازی^{۱۴} می شود. تاکنون روش ها و آزمون های متعددی برای بررسی مانایی داده های تابلویی ارائه شده است که عبارتند از: آزمون لوین، لین و چو (LLC)، آزمون ایم، پسران و شین (IPS)، آزمون فیشر، آزمون بریتونگ و می (BM)، آزمون LM براساس جملات پسماند (هادری). در تمامی این آزمون ها فرض آن مشترک است، یعنی فرضیه H_0 بر پایه وجود ریشه واحد و فرضیه H_1 بر اساس مانا بودن متغیر استوار است. در این تحقیق برای بررسی مانایی متغیرها از آزمون لوین، لین و چو (LLC) استفاده می شود. (بالتاجی، ۲۰۰۶، ۶۱)

نتیجه آزمون فرضیه اول: بین ویژگی های شرکت با سطح کلی افشاء رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به مطالعات انجام شده در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ و یافته های بدست آمده از تحقیق، نتایج نشان داد، احتمال آزمون F لیمر برای مدل اول تحقیق کوچکتر از ۵٪ شد بنابراین فرض مدل تلیقی تأیید نگردید. یعنی، اثرات فردی و یا گروهی وجود نداشت و از روش داده های تابلویی برای برآورد مدل ها استفاده شد. همچنین احتمال آزمون هاسمن، برای تعیین استفاده از مدل اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی، بیشتر از ۵٪ شد. بنابراین فرضیه مدل اثرات ثابت رد شد. این موضوع به معنی عدم وجود ارتباط بین خطای رگرسیون تخمین زده شده و متغیرهای مستقل است برای همین از مدل اثرات تصادفی جهت برآورد پارامترها و آزمون فرضیه ها استفاده شد. سپس فرضیه اول تحقیق بر مبنای تخمین های به دست آمده بر اساس مدل رگرسیونی مورد آزمون قرار گرفت. تخمین های به دست آمده و آزمون های انجام گرفته در فصل چهارم، نشان داد که اولاً احتمال آزمون t برای متغیر مستقل ویژگی های شرکت کوچکتر از ۵٪ است لذا؛ ضریب ویژگی های شرکت بکارگرفته شده در مدل رگرسیونی معنی دار می باشد این بدان معناست که متغیر فوق عامل مهمی در تعیین سطح کلی افشاء می باشد.

ثانیاً بررسی مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل، نشان دهنده توان توضیح دهندگی مدل به منظور تشریح متغیر وابسته یعنی سطح کلی افشاء می باشد. لذا نتایج حاصل شده از شاخص ضریب تعیین تعدیل شده مدل نشان می دهد، متغیر توضیحی ویژگی های شرکت تقریباً ۷۲،۲۹ درصد از نوسانات ناشی از سطح کلی افشاء را توضیح می دهد. همچنین با توجه به اینکه احتمال آماره F کوچکتر از ۵٪ شد یعنی اینکه که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد.

افزون بر آن بر اساس علامت ضریب متغیر توضیحی ویژگی های شرکت به صورت مثبت نشان داده شده است، چنین استنباط می شود که افزایش در این متغیر، آثار افزایشی بر سطح کلی افشاء دارد. لذا نتیجه آزمون های انجام شده به تأیید فرضیه اول انجامید. یعنی ارتباط و همبستگی مثبت بین ویژگی های شرکت با سطح کلی افشاء در بازار سرمایه تهران وجود دارد.

نتایج حاصل شده از این فرضیه تحقیق همانند نتایج حاصل شده از تحقیق بلال عمر و جان سیمون^{۱۵} ۲۰۱۶ که به بررسی تجربی در مورد رفتار افشاء شرکت های بورسی اردن پس از تغییرات اقتصادی قابل توجه و تغییرات در قواعد حسابداری پرداختند و نشان دادند که ویژگی های شرکت و ویژگی های موسسه حسابداری با سطح کلی افشا و افشا داوطلبانه دارای رابطه معنی داری می باشند همانند همدیگر می باشند.

11. Breusch. Godfeey

12. Cochrane. Orcutt

13. Stationarity

14. Recursive regression

15 Bilal Omar, Jon Simon

سارا ال زیچمن^{۱۶} ۲۰۱۲ به بررسی ارتباط بین افشای داوطلبانه و گزارشگری مالیدر بورس اوراق بهادار آمریکا پرداخته است نتایج حاصل از تحقیق وی نشان دهنده وجود رابطه مستقیم بین افشای داوطلبانه با گزارشگری مالی در بورس اوراق بهادار آمریکا می باشد که این نتایج همسو با نتایج حاصل شده از تحقیق ما می باشد.

لانگ و لاند هولم^{۱۷} (۱۹۹۳) در تحقیقی دریافتند که در شرکت هایی که اندازه بزرگتری دارند و دارای عملکرد مطلوبی می باشند، سطح افشای اطلاعات بالاتر می باشد که این نتایج همسو با نتایج حاصل شده از تحقیق ما می باشد.

سجادی و همکاران، ۱۳۸۸ به بررسی ارتباط پنج ویژگی غیر مالی شرکت ها با کیفیت گزارشگری مالی پرداختند، که برای اندازه گیری کیفیت گزارشگری مالی از شاخصی متشکل از ۱۵۵ قلم بر اساس استانداردهای حسابداری ایران و سایر قوانین مربوط در مورد افشاء استفاده شد و ارتباط احتمالی آن با اندازه شرکت، نوع موسسه حسابرسی، نوع صنعت، ساختار مالکیت و عمر شرکت با استفاده از مدل های رگرسیون چند گانه بررسی شده و نتایج تحقیق آنها نشان می دهد اندازه شرکت، عمر شرکت رابطه مثبت معنادار با کیفیت گزارشگری مالی دارد همانند نتایج حاصل شده از تحقیق ما می باشد.

ریحانی ۱۳۸۹ به بررسی ارتباط بین نسبت های فعالیت و میزان افشای اطلاعات در صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بازار بورس تهران پرداخته است. یافته ها نشان داد که به طور کلی بین میزان افشاء در صورتهای مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با نسبت های متداول فعالیت رابطه معناداری وجود دارد. که این نتایج تاییدی بر نتایج حاصل شده از این تحقیق می باشد.

بژنگ ۱۳۸۸ به بررسی رابطه میان ویژگی های شرکت و میزان افشای داوطلبانه اطلاعات پرداخته است و نتایج تحقیق وی نشان می دهد که بین اندازه شرکت، بازده حقوق صاحبان سهام و اندازه موسسه حسابرسی با میزان افشای داوطلبانه اطلاعات رابطه مستقیم و معنادار برقرار است که این نتایج نیز همسو با نتایج حاصل شده از این تحقیق می باشد.

---

¹⁶ Sarah L. C. Zechman

¹⁷ Lang, M., and R. Lundholm

منابع و مراجع

- [۱] اسماعیلی، لیلیا، ۱۳۸۸، " بررسی معیارهای مورد استفاده حسابرسان مستقل در رابطه با تداوم فعالیت بنگاههای اقتصادی در ایران"، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه الزهراء، دانشکده علوم اقتصادی واجتماعی.
- [۲] امیدی فرد، مرتضی، ۱۳۹۱ " بررسی رابطه بین سودحسابداری، درجه اهرم عملیاتی، درجه اهرم مالی ودرجه اهرم کل (مركب) باریسک سیستماتیک " پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی
- [۳] بژنگ سحر ۱۳۸۸ "رابطه میان ویژگی های شرکت و میزان افشای داوطلبانه اطلاعات" پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی - دانشکده مدیریت و حسابداری
- [۴] پارچینی، ۱۳۸۸، " رابطه بین افشای اطلاعات اختیاری و اعضای غیر موظف هیات مدیره"، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه مازنداران، دانشکده علوم و اقتصاد واداری
- [۵] پورحسن، سمیه، ۱۳۸۶، بررسی و تبیین درجه اهرم اقتصادی DEL برای سنجش ریسک سیستماتیک و ارتباط آن با بازده (شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار صنعت شیمیایی و دارویی و صنعت سیمان و کانی)، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز.
- [۶] جهانخانی، علی و مجتبی شوری ۱۳۸۷ " مدیریت مالی نوین " انتشارات سمت جلد اول
- [۷] حساس یگانه، یحیی. و رضا قنبریان، ۱۳۸۵، " کیفیت حسابرسی از دیدگاه نظری و تحقیقات تجربی"، فصلنامه حسابدار رسمی، بهار و تابستان، صفحه ۳۹-۴۰.
- [۸] حسینی، وحید، ۱۳۹۰، "تاثیر نسبت های مالی و شاخص های سنجش عملکرد بر هزینه سرمایه شرکت ها"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اقتصادی و اداری دانشگاه مازنداران.
- [۹] جعفری، امیرحسین ۱۳۹۱ " تاثیر تامین مالی خارج از ترانزنامه بر روی ساختار سرمایه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران " پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اراک.
- [۱۰] خالقی مقدم حمید و مصطفی احمد خان بیگی ۱۳۹۰ " رابطه محافظه کاری و به هنگام بودن سود خالص با اندازه شرکت و اندازه مؤسسه حسابرسی" بررسی های حسابداری و حسابرسی دوره ۱۸ شماره ۶۴
- [۱۱] دستگیر، محسن و حمیدرضا بزاز زاده، ۱۳۸۲، "تاثیر میزان افشاء بر هزینه های مالی"، تحقیقات مالی، شماره ۱۶، ص ۱۰۳-۸۳
- [۱۲] رستمی نرگس ۱۳۹۰ " بررسی رابطه بین ضرایب مالیاتی و افشای گزارشات مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران " پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اراک
- [۱۳] ریاحی بلکویی، احمد، ۱۳۸۹ " تئوری های حسابداری " ترجمه علی پارساییان، انتشارات ترمه.
- [۱۴] ریحانی، علیرضا، ۱۳۸۹ " بررسی ارتباط بین نسبت های فعالیت و میزان افشای اطلاعات در صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بازار بورس تهران " پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی اراک.
- [۱۵] ستایش، محمد حسین و منوا جمالیان پور، ۱۳۸۸، "بررسی رابطه نسبت های مالی و متغیرهای غیر مالی با اظهار نظر حسابرس". تحقیقات حسابداری، شماره دوم، ص. ۱۳۰-۱۵۷.
- [۱۶] سعادت جلال ۱۳۹۰ " ارزیابی تاثیر معیار های عملکرد مالی و غیر مالی بر نوع اظهار نظر حسابرس " پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اراک
- [۱۷] شباهنگ، رضا، ۱۳۸۹ "تئوری حسابداری " انتشارات سازمان حسابرسی، جلد اول.
- [۱۸] شباهنگ، رضا، ۱۳۸۹ "تئوری حسابداری " انتشارات سازمان حسابرسی، جلد دوم.
- [۱۹] شجاع، ا.، ۱۳۸۸، " بررسی مقایسه ای بین نسبت ارزش افزوده بازار به سود حسابداری با نسبت ارزش افزوده اقتصادی به سود حسابداری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک
- [۲۰] شفعتی زهرا ۱۳۹۱ " بررسی ارتباط بین مدیریت سرمایه در گردش و افشای کامل اطلاعات در بازار سرمایه تهران " پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اراک
- [۲۱] شهابی سمانه ۱۳۹۰ " ارتباط بین محافظه کاری و سطح افشا در بورس اوراق بهادار تهران " پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اراک

- [۲۲] شیخی، کبری، ۱۳۸۷، "بررسی رابطه افشای اطلاعات بودجه‌ای و نوسان قیمت سهام"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی
- [۲۳] عالی ور، عزیز، ۱۳۶۵، "افشادر گزارشگری مالی"، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی .
- [۲۴] علوی طبری حسین، ۱۳۸۸، "بررسی رابطه کیفیت حسابرسی و پیش بینی سود"، فصلنامه تحقیقات حسابداری، شماره ۳، صفحه ۲۵ - ۳۳
- [۲۵] کاشانی پور محمد، زنجیردار مجید، پارچینی پارچین سیدمهدی، بابازاده سیدجواد، ۱۳۹۲، "بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و افشای داوطلبانه"، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی (پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی) پاییز ۱۳۹۲، دوره ۵، شماره ۱۹
- [۲۶] مجتهد زاده، ویدا، و پروین آقایی، ۱۳۸۴، "عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی مستقل از دیدگاه حسابرسان مستقل و استفاده کنندگان"، فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۳۸، صفحه ۵۳ - ۷۶
- [۲۷] ملکیان، اسفندیار (۱۳۷۶) "جامعیت گزار شهای سالانه و ویژگیهای مالی شرکت های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران"، رساله دکتری، دانشکده علوم اداری و مدیریت و بازرگانی دانشگاه تهران
- [۲۸] ملکیان، اسفندیار و محمد رضا سید آبادی ۱۳۸۳ " بررسی تاثیر اندازه و نسبت های مالی بر افشای کامل صورت های مالی"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران
- [۲۹] مهدوی، غلامحسین، و نریمان کارجوی رافع، ۱۳۸۴، بررسی تأثیر استانداردهای ملی بر کیفیت اظهار نظر حسابرسان مستقل، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز ویژه نامه حسابداری، شماره ۲، صفحه ۱۳۴
- [۳۰] موسوی حسین ۱۳۹۲ " بررسی رابطه ویژگی های شرکتها بر سطح کلی افشاء" پایان نامه کارشناسی ارشد موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی و غیردولتی رجاء قزوین
- [۳۱] مومنی، منصور و علی نجفی مقدم، ۱۳۸۳ " ارزیابی عملکرد اقتصادی شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران با استفاده از مدل TOPSIS " فصل نامه بررسی های اقتصادی، دوره ۱، شماره ۳، زمستان ۱۳۸۳
- [۳۲] نجفدردی الهام ۱۳۹۳ " مطالعه رابطه بین برخی ویژگی های شرکتی با افشای اطلاعات: شواهدی از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" پایان نامه کارشناسی ارشد موسسه آموزش عالی غیر انتفاعی و غیر دولتی سمنگان آمل
- [۳۳] نوروش، ایرج و فیض الله شیرزادی، ۱۳۸۰ "اصول حسابداری" انتشارات کتاب نو، جلد دوم.
- [۳۴] نوری فرد، یدالله ۱۳۷۷، " افشا اطلاعات در گزارشگری مالی شرکتها " چاپ اول انتشارات موسسه حسابرسی تامین اجتماعی
- [۳۵] هندریکسون، الدون اف و مایکل اف ون بردا، ۱۳۸۴ "تئوری های حسابداری" انتشارات ترمه، جلد دوم.
- [۳۶] یارمحمدی رضا ۱۳۸۹ " تاثیر گزارشگری مالی اینترنتی بر بازده سهام و شفافیت اطلاعات مالی" پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران
- [37] Akhtarudidin, M, and Alam Hossain, M. and Yao. L. , (2009), "Corporate Governance and voluntary disclosure in corporate annual reports of Malaysian listed firms", jamar, Vol.7,
- [38] Bilal Omar , Jon Simon 2016 " Corporate aggregate disclosure practices in Jordan" Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting 27 (2016)
- [39] Browen, R. M.; L. Ducharme and D. Shores. "Stakeholders' Implicit Claims and Accounting Method Choice." Journal of Accounting & Economics 20 (2001)
- [40] Chen, A. & Lanfeng Kao, 2005. "The conflict between agency theory and corporate on managerial Ownership: the evidence from Taiwan IPO performance". International Journal of business, 10.
- [41] Cooke, T. E. (1989). Voluntary corporate disclosure by Swedish companies. Journal of International Financial Management and Accounting, 1(2), 171-195
- [42] Financial Accounting Standards Board, 1978, Objectives of financial reporting by business enterprises, Statement of Financial Accounting Concepts NO.1.
- [43] Gaganis, C , Pasiouras, F , & Zopounidis C., (2007), "Probailistic neural networks for the identification of qualified audit opinions", Expert Systems with Applications, 114-124.

-
- [44] Gereald,k. Chau Sidney J.Gray,(2002),”ownership structure and corporate voluntary disclosure in Hong Kong and Singapore,the international journal of accounting”,Vol.37,No.2,pp.247-265
- [45] Helay, P. M., & Palepu, G. (2001). Information asymmetry corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*, 31, 405–440.
- [46] Hendriksen, Eldon S., "Accounting Theory", 5th, Irwin, 1993.
- [47] Hope, O. K. (2003, May). Disclosure practices, enforcement of accounting standards, and analysts' forecast accuracy: An international study. *Journal of Accounting Research*, (41,2)
- [48] Hsiu J. F. (2006). Effect of Financial Information Transparency on Investor Behavior in Taiwan Stock Market. ProQuest Database, 16(3),22.
- [49] Lang, M., and R. Lundholm. (1993). “Cross-sectional Determinants of Analysts Ratings of Corporate Disclosures.” *Journal of Accounting Research* 31 (Autumn): 246–271.
- [50] Pasiouras, F. & Gaganis. C., (2007), "A multivariat eanalysis of the determinants of auditors opininons on Asian banks", *Manageria l Auditing journal* , vol.22.263-287.
- [51] Plumlee, 2008, “M.A. A Re-examination of Disclosure Level and the Expected Cost of Equity Capital”, *Journal of Accounting Research*, 40,21-40.
- [52] Sarah L. C. Zechman (2012)" The relation between voluntary disclosure and financial reporting:Evidence from synthetic leases" Forthcoming, *Journal of Accounting Research*
- [53] Spathis, C, Doumpos, M, & Zopounidis C,(2003), "Using clint performance measures to identify pre-engagement factors associated with qualified audit reports in Greece", *The International journal of Accounting* vol, 38,267-248.